

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра історії Росії

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Перший проректор

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРИЯ РОСІЇ З ДАВНІХ ЧАСІВ ДО КІНЦЯ XVIII ст.

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напряму підготовки	<u>історія 6.020302</u> (шифр і назва напряму підготовки)
для спеціальності	<u>всесвітня історія 07.00.02</u> (шифр і назва спеціальності(тей))
спеціалізації	<u>історія Росії</u> (назва спеціалізації)
факультет	<u>історичний</u> (назва факультету)

Кредитно-модульна система
організації навчального процесу

Харків

Історія Росії з давніх часів до кінця XVIII ст.

Робоча програма навчальної дисципліни для студентів

(назва навчальної дисципліни)

за напрямом підготовки історія, спеціальністю всесвітня історія

” _____ ” _____, 2010 р. _____ с.

Розробник Духопельников Володимир Михайлович. канд. іст. наук, професорРобоча програма затверджена на засіданні кафедри історії Росії

Протокол № 6 від ” 12” січня 2010 р.

Завідувач кафедри історії Росії

(підпис) (В.М. Духопельников)
(прізвище та ініціали)

” _____ ” _____ 2010 р.

Схвалено методичною комісією

історичного факультету

Протокол № _____ від ” _____ ” _____ 2010 р.

” _____ ” _____ 2010 р. Голова _____ (Тумаков О.І.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів - 4	Галузь знань <u>історія</u> (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки <u>історія</u> <u>0701</u> (шифр і назва)		
Модулі – 4	Спеціальність (професійне спрямування): <u>всесвітня історія</u> <u>07.00.02</u>	<i>Рік підготовки:</i>	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>курслова робота</u> (назва)		1-й	2-й
Загальна кількість годин – 166		<i>Семестр</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5/3 самостійної роботи студента – 1	Освітньо-кваліфікаційний рівень: „бакалавр”	<i>Лекції</i>	
		64 год.	38 год.
		<i>семінарські</i>	
		16 год.	16 год.
		<i>Самостійна роботи</i>	
		16 год.	18 год.
		<i>ІНДЗ: год.</i>	
		<i>Вид контролю: іспит</i>	<i>Вид контролю: іспит</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – на основі історичного минулого і сучасного становища Росії показати особливості формування та розвитку українського народу, створення ним самостійної держави. Навчити студентів розуміти давньоруську термінологію, різноманітні джерела, на підставі яких зіставляти факти та події, які відбувалися як в Росії, так й в сучасних державах, визначити місце Російської держави у системі європейських держав, її особливу цивілізацію.

Завдання курсу полягає у вивченні економічних, політичних, соціальних, культурно-побутових і інших процесів на території Росії в IX–XVI ст. Визначити сутність і значення історичних процесів, що відбувалися на величезній території, що входила до складу Російської держави. Навчити студентів узагальнювати й оцінювати досвід дорядянської, радянської і пострадянської історичної науки стосовно розвитку держави. На підставі отриманих знань вести діалог, полеміку, аналізувати сучасні проблеми історичної науки. Під час лекцій, семінарських занять і самостійної роботи студенти повинні оволодіти навичками роботи з історичними джерелами і спеціальною та загальною літературою.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен:

знати: що історія Росії є невід'ємною частиною циклу історичних дисциплін і вивчає утворення та розвиток держави на сході Європи. Російська держава з початку свого існування формувалася як багатонаціональна держава, що створювало своєрідний менталітет, звичаї, культуру. Російський народ під час створення держави вів жорстку боротьбу зі своїми сусідами. Спочатку з половцями, потім з татаро-монголами, шведами, німцями, поляками. Але він витримав іноземну навалу, створив могутню державу яка зберегла Європу від зруйнування, дозволила формувати європейський побут, європейську християнську цивілізацію.

вміти: логічно мислити і викладати матеріал, робити аргументовані висновки, користуватися наочними приладами, історичними джерелами, додатковою літературою, розуміти та використовувати історичні терміни та поняття, проводити історичні екскурси, вести діалог, полеміку, аналізувати сучасні проблеми історичної науки. Під час лекцій семінарських занять і самостійної роботи студенти повинні оволодіти навичками роботи з історичними джерелами і спеціальною літературою.

3. Програма навчальної дисципліни

2 СЕМЕСТР

МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1. Вступ. Предмет і завдання курсу

Значення історії Росії для вивчення світової історії. Основні етапи історичного розвитку Росії.

Загальні відомості про джерела, літературу з історії Росії та методи роботи над ними при вивченні курсу.

ТЕМА 2. Новгородська та Псковська землі

Перші загадки про виникнення Новгород та Пскова. Призвання варягів-русь до Новгорода. Рюрик – засновник династії та держави Рюриковичів. Новгород та Київ – два центра створення Давньоруської держави.

Виникнення Новгородської республіки. Особливості політичного строю. Соціальні протиріччя в республіці. Розвиток господарства. Внутрішня та зовнішня торгівля Новгород та Пскова.

ТЕМА 3. Феодальна роздробленість Русі

Умови утворення нових держав на території Київської Русі. Зростання феодального землеволодіння та міст. Політичний устрій нових утворень. Княжа влада та боярство. Соціальні протиріччя. Боротьба з зовнішніми ворогами.

Ростово-Суздальська земля. Літописи про заселення краю. Найдавніші міста в «ополь'ї» (Ростов, Суздаль). Розвиток ремесел та торгівлі. Заснування великих міст (Володимир на Клязьмі, Москва). Переміщення великого князювання до Володимира.

Перша спроба єдиновладдя. Політика Юрія Довгорукого, Андрія Боголюбського та Всеволода Велике Гніздо. Боротьба княжої влади з боярством. Військові походи Ростово-Суздальських князів. Міжнародні зв'язки. Поява об'єднавчих тенденцій. Стан православної церкви. Дискусійні питання виникнення та розвитку Ростово-Суздальської землі.

ТЕМА 4. Культура Русі періоду феодальної роздробленості

Життя та побут російського народу. Билини, розвиток письменності та освіти. Берестяні грамоти. Література. Літописання. Зодчество. Народна творчість.

Спільність мови та культури руських земель та специфічні особливості їх розвитку. Ідея єдності Русі в культурі. Розквіт давньоруської культури в кінці XII – на початку XIII ст.

ТЕМА 5. Боротьба народів Русі з іноземними завойовниками

Заснування Ордену Мечоносців та Тевтонського ордену. Мета та завдання об'єднань. Мета римської католицької церкви в просуванні на Схід. Наступ німецьких рицарів, датських та шведських феодалів на російські землі. Олександр Невський. Розгром шведів на Неві та німецьких рицарів на Чудському озері.

Об'єднання Монголії за Чингіс-хана. Завоювання монголів. Вторгнення татаро-монгол до південноросійських степів. Битва на Калці.

Походи Батия. Навала татар на Русь. Героїчний опір та боротьба російського народу проти татаро-монгольських завойовників. Утворення Золотої Орди, її соціально-політичний та економічний устрій. Система керування підкореними землями. «Ординський вихід». Баскацтво.

Історичне значення боротьби народів Русі проти татаро-монгольського іґа. Вплив татаро-монгольського іґа на хід історичного розвитку народів Русі. Розмежування історичних шляхів Північно-Східної та Південно-Західної Русі.

ТЕМА 6. Північно-Східні та Північно-Західні руські землі в XIV-XV ст.

Приплив населення в Волзько-Окське міжріччя, активізація соціально-економічних процесів в регіоні. Дискусії про роль географічного та зовнішньополітичного фактору у об'єднанні російських земель.

Система феодальної ієрархії. Васалітет. Політичний устрій князівств. Організація управління. Військова організація. Стан церкви. Її політична роль. Взаємовідносини російських князівств з Золотою Ордою.

Утворення Московського князівства в кінці XIII – на початку XIV ст. Домобудівництво московських князів. Боротьба з Твер'ю та дружба з Ордою. Іван Каліта. Відносини з Ордою. Переміщення митрополії до Володимира. Взаємовідносини з російськими князями.

Дмитро Донський та початок відкритої боротьби з Ордою. «Дві Русі». Взаємовідносини з Литвою. Куликовська битва та її історичне значення. Навала Тохтамиша та Едигея. Повстання в Москві в 1382р.

Великий Новгород в XIV-XV ст. Соціальна боротьба. Єретичні рухи XIV-XV ст. Відносини Новгородської республіки з Московським та іншими російськими князівствами. Утворення Псковської республіки. Її соціально-економічний та політичний устрій. Новгородські та Псковські судні грамоти. Боротьба Новгорода та Пскова з агресією німецьких феодалів в XIV-XV ст. Міжнародні зв'язки Новгорода та Пскова.

Участь російського народу в боротьбі Польщі та Литви проти німецької агресії у XIII-XV ст. Битва при Грюнвальді. Феодальна війна в другій чверті XV ст., її значення для об'єднання російських земель.

Церква та княжа влада в період об'єднання російських земель коло Москви.

2 СЕМЕСТР

МОДУЛЬ 2

ТЕМА 7. Утворення Російської багатонаціональної держави (друга половина XV - початок XVII ст.)

Фактори, що визначають утворення національних держав в умовах феодалізму. Події в Європі та на Сході. Особливості утворення централізованих держав на сході Європи. Умови утворення Московської держави. Співвідношення соціальних сил в об'єднавчому процесі. Великокняжа влада, боярство, церква, дворянство, міське населення, селянство. Відносини різних соціальних верств до об'єднавчого процесу.

Сучасна історіографія щодо об'єднання земель навколо Москви.

Приєднання до Москви Новгород, Твері, Пскова, Рязані. Битва на р. Угрі.

Державно-політичний устрій Московського царства наприкінці XV – на початку XVI ст. Посилення влади московських государів. Іван III. Василь III. Боярська дума. Зародження приказного управління. Великокняжий судебник. Початок оформлення кріпосного права в загальнодержавному масштабі. Міське управління. Організація війська. Сліди минулої автономії в колишніх князівствах і землях. Від Русі до Росії. Москва та політична спадщина Візантії. Софія Палеолог.

Церква та великокнязівська влада. «Йосифляни» та «нестяжателі».

Міжнародне становище Російської держави. Політика відносно залишків Золотої Орди. Політика султанської Туреччини та Кримського ханства щодо Росії. Зв'язки Росії з іншими країнами.

ТЕМА 8. Росія в XVI ст.

Територія та населення. Феодальне землеволодіння та господарство. Вотчинне землеволодіння і помісна система.

Політична боротьба в 30-40-ті рр. XVI ст. Прийняття Іваном IV (Грозним) царського титулу. «Обрана рада». Складання станово-представницької монархії. Боярська дума. Земські собори та дискусії про характер державного устрою Росії в XVI-XVII ст. Судебник 1550 р. Церква і держава в XVI ст. Стоглав.

Губна та земська реформи. Воєнні реформи. Помісне військо. Стрільці. Артилерія. Військово-інженерна справа. Устрій засічної межі та організація станичної служби.

Казанські походи та приєднання народів Поволжя. Приєднання Ногайської Орди. Боротьба за вихід до Балтійського моря. Лівонська війна. Ускладнення міжнародної обстановки. Земський собор 1566 р. Люблінська унія. Оборона Пскова. Ям-Запольський мир.

Падіння Обраної Ради. Альтернативи та реалії розвитку країни: перехід до опричнини. Опір терору. Митрополит Філіп. Оцінка опричнини в історичній літературі.

Народи Сибіру під владою Кучума. Посилення руху російських промисловців до Приуралля в XVI ст. Володіння Строганових. Утворення козацтва на Дону. Експедиція Єрмака. Заселення російськими переселенцями Сибіру. Стосунки Російської держави з Середньою Азією та Кавказом.

ТЕМА 9. Російська культура XIV-XVI ст.

Культура Північно-Східної та Північно-Західної Русі XIV-XV ст. Побут населення. Поширення письменності. Література. Відображення в літературі політичних тенденцій. Літописання. Воїнські повісті. «Ходіння» Афанасія Нікітіна. Зодчество, Московській Кремль. Живопис. Місцеві особливості зодчества та живопису. Аристотель Фіораванте, Феофан Грек, Данило Чорний, Андрій Рубльов.

Особливості розвитку культури. Народна творчість. «Домострой». Полемічна література. Влада і культура. Російське «самодержавство» в листуванні А. Курбського та Івана Грозного. Твори Івана Пересвєтова, Максима Грека, Єрмолая Еразма. «Степенна книга». «Лицевий літописний свод». «Чет`ї-Мінеї» митрополита Макарія. Іван Федоров та розвиток книгодрукування. Зодчество. Живопис. Наукові знання. Розповсюдження раціоналістичних та антицерковних поглядів. «Раб`є вчення» Ф. Косого. М. Башкін.

3 СЕМЕСТР

МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1. Росія наприкінці XVI – на початку XVII ст.

«Велика смута». Господарче розорення 70-80-х рр. XVI ст. та посилення закріпачення селян. Переміщення населення на окраїни. «Заповідні літа» та укази про селян та холопів. Загострення соціальних суперечностей. Проблема закріпачення селян в історичній літературі. Боротьба за владу у правлячому класі. Утворення патріаршества. Правління Бориса Годунова, його внутрішня політика. Міжнародне становище Російської держави. Посилення шляхетсько-католицької експансії на Схід. Війна зі Швецією. Тявзинський мир. Укріплення західної границі та перемирні роки з Річчю Посполитою. Громадянська війна в Росії на початку XVII ст. Альтернатива в історії. Рух І. Болотникова.

Початок інтервенції польських феодалів в Росію. Лжедмитрій І. Позиції феодалської знаті та народних мас по відношенню до Лжедмитрія І. Боярський цар Василій Шуйський, його внутрішня та зовнішня політика.

Лжедмитрій II. Перехід Речі Посполитої до відкритої інтервенції. Шведська інтервенція. «Семібоярщина» та окупація Москви. Відношення православної церкви до подій початку XVII ст. Боротьба руського народу проти інтервентів. І-ше ополчення, причини його розпаду. Організація II-го ополчення. К. Мінін та Д. Пожарський. Визволення Москви. Земський собор 1613 р. Відновлення національної державності. Обрання Михайла Романова на царство. Столбовський мир. Деулінське перемир'я.

ТЕМА 2. Росія у XVII ст. Початок нового періоду російської історії

Історичне поняття «новий період». Територія та населення країни в XVII ст. Вплив наслідків інтервенції на економічний розвиток Росії. Еволюція форм феодалного землеволодіння та господарства. Соціальна структура російського суспільства в XVII ст.

Розвиток громадського розподілу труда та товарного виробництва. Перші мануфактури та їх характер. Внутрішня та зовнішня торгівля, укріплення купецтва. Торговий та новоторговий устами. Початок формування загальноросійського ринку.

Соціальна боротьба у II-ій чверті та середині XVII ст. Міські повстання середини XVII ст. Соборне уложення. Завершення юридичного оформлення системи кріпосного права.

Органи влади, центральне та місцеве управління. Посилення самодержавства, початок переходу до абсолютизму. Російське військо. Фінансова система. Податна реформа. Церковна реформа, діяльність патріарха

Никона та конфлікт держави і церкви. Розкол, його соціальна та ідеологічна сутність.

Загострення соціальної боротьби в Російській державі у II-й половині XVII ст. Повстання в Москві в 1662 р. Посилення втеч селян, ріст козацтва.

Народи Поволжя в XVII ст. Феодальний та національний гніт російських кріпосників.

Селянська громадянська війна під проводом Степана Разіна, її особливості, причини поразки та значення. Народні рухи після селянської війни. «Соловецьке сидіння».

Народи Сибіру та Далекого Сходу. Російське населення в Сибіру в XVII ст. Російські землепрохідці в Сибіру. Семен Дежнев, Єрофій Хабаров. Вихід на узбережжя Тихого океану. Нерчінський мир.

ТЕМА 3. Міжнародне становище та зовнішня політика Росії

Боротьба за відновлення державної єдності. Російсько-польські та російсько-шведські відносини. Війни з Польщею. Боротьба проти турецько-татарської агресії. Будівництво Білгородської засічної лінії. «Азовське сидіння». Переяславська рада. Вхідження України під протекторат Росії. Сучасна історіографія з питання вхідження України під протекторат Росії.

Війна з Польщею. Повернення Смоленська. Російсько-шведська війна. Кардиський мир. Андрусівське перемир'я. Доля українських земель. Розвиток відносин з країнами Сходу та Кавказом.

ТЕМА 4. Культура Росії XVII ст.

Посилення світських та демократичних елементів в культурі XVII ст. Поширення зв'язків з західноєвропейською культурою. Школа та освіта. Слов'яно-греко-латинська академія. Наукові знання. Географічні відкриття. Занепад літописання. Література. Нові жанри. Світська повість. Сатиричні повісті. Біографічна повість. Розвиток громадсько-політичної та історичної думки. Ю. Крижанич, О.Л. Ордин-Нащокін. Прагнення до «обміршення» в мистецтві. Нові риси в зодчестві та мистецтві XVII ст. С. Ушаков, І. Владимиров. Музика та народний театр. Побут та звичаї суспільства. Початок їх європеїзації. Перехідність як риса культури XVII ст.

3 СЕМЕСТР

МОДУЛЬ 2

ТЕМА 5. Цивілізація Росії XVIII ст. Народження імперії

Економічне, внутріполітичне та міжнародне становище Росії в кінці XVII ст. Передумови та спроби перетворень.

Боротьба придворних угруповань за владу в 80-ті рр. Правління Софії. В. Голіцин та орієнтація на католицьку Європу. Стрільці на політичній арені. Хованщина. Переворот 1689 р. Початок правління Петра I. Особистість Петра. Петро I як тип російського реформатора. Опора на дворянство. Указ 1714 р. про єдиноспадкування. Табель о рангах 1721 р. Політика по відношенню до купецтва. Місто. Подушна подать. Загострення соціальних суперечностей. Астраханське повстання. Повстання на Дону під проводом К. Булавіна. Повстання в Поволжі, на Слобідській Україні, Башкирії. Дискусії про характер виступів козацтва 1707-1708 рр.

ТЕМА 6. Реформи першої чверті XVIII ст. Епоха дворських переворотів

Реформа центрального та місцевого апарату влади та управління. Сенат, колегії, губернії, провінції та повіти. Міська реформа і магістрати. Церковна реформа. Утворення регулярної армії і флоту. Рекрутська система. Реформи та перетворення в побуті та культурі.

Перетворення Росії в абсолютну монархію. Формування чиновницько-бюрократичного дворянського апарату абсолютизму. Боротьба Петра I з опозицією. «Справа» царевича Олексія.

Міжнародне становище та зовнішня політика Росії. Азовські походи. «Велике посольство». Дипломатична та військова підготовка Північної війни. Початок боротьби за Балтійське узбережжя та її зв'язок з перетвореннями в країні. Основні етапи війни. Заснування Санкт-Петербурга та утворення Балтійського флоту. Вторгнення Карла XII в Росію. Народна війна проти загарбників. Полтавська битва, її міжнародне значення. Вступ Туреччини до війни. Прутський похід. Допомога Росії народам Балканського півострова, Молдови, Валахії. Перенесення центру військових дій на Балтійське море. Гангут. Гренгам. Аландський конгрес. Російське військово мистецтво в Північній війні.

Ніштадський мир. Проголошення Росії імперією. Наслідки Північної війни. Народи Прибалтики в складі Російської імперії.

Відносини Росії з країнами Кавказу та Середньої Азії. Каспійський похід. Зв'язки з Грузією та Вірменією. Європа та Росія.

Епоха дворських переворотів. Верховна Таємна рада. Конституційна спроба 1730 р. та її провал. «Біронівщина». Виступи дворянства проти «верховників». А.Волинський. Поширення дворянських привілеїв. Воцаріння Єлизавети Петрівни. Початок правління «просвітницького абсолютизму».

Міжнародне становище Росії в 1725-1762 рр. Відносини з Польщею. Війна з Туреччиною. Росія в Семирічній війні.

ТЕМА 7. Селянська війна 1773-1775 рр.

Передумови і рушійні сили селянської війни. Її хід. Історичне значення і вплив на внутрішню політику царизму. Посилення реакційного курсу, посилення кріпосництва на Лівобережній Україні та Слобожанщині, посилення влади дворянства, жалувана грамота дворянству і містам. Дискусії про виступ та особу О. Пугачова.

ТЕМА 8. «Золотий вік» дворянської імперії. Внутрішня політика Павла I.

Політика «освіченого абсолютизму» Катерини II. Дворський переворот 1762 р. і початок царювання Катерини II. Характер політики «освіченого абсолютизму» в Росії і його соціальна суть. Уложенна комісія. Законодавство Катерини II. Громадсько-політична думка третьої чверті XVIII ст. Історики про Катерину II.

Прихід до влади Павла I та його спроби реформування державного управління в Росії.

Селянське питання в кінці XVIII ст. Політика уряду стосовно дворянства. Адміністративні зміни, перебудова армії.

ТЕМА 9. Зовнішня політика Росії в другій половині XVIII ст.

Основні напрямки зовнішньої політики в II половині XVIII ст. Російсько-турецька війна 1768-1774 рр. Кючук-Кайнаджирський мир. Утвердження Росії у Північному Причорномор'ї. Будівництво міст, портів і військово-морського флоту. Зростання міжнародного значення Росії. Перший поділ Речі Посполитої. Приєднання Криму і Прикубання. Російсько-турецька війна 1781-1791 рр. Яській мир. Значення російсько-турецьких війн XVIII ст. для економічного розвитку Росії і становища народів Балкан, пригноблених Османською імперією.

Розвиток російського військового мистецтва. О.В. Суворов, Ф.Ф. Ушаков. Війна зі Швецією. Другий та третій поділи Речі Посполитої. Повстання під проводом Т. Костюшка. Приєднання Правобережної України і Білорусії, Литви і Курляндії до Росії. Участь царської Росії у коаліції проти буржуазної Франції. Італійський та швейцарський походи О.В. Суворова.

ТЕМА 10. Культура Росії XVIII ст.

Прискорення європеїзації громадського життя. Діалог нового та старого в культурі. Люди петровської епохи. Розвиток суспільно-політичної та історичної думки. І.Т. Посошков, Ф. Прокопович, В. Татіщев, М. Ломоносов.

Розвиток техніки. А. Нартов, В. де-Геннен, В.Н. Татіщев. Спроби утворення світської школи та значення школи для подальшого розвитку російської культури. Видання підручників, світської та наукової літератури. Введення світського шрифту та арабських цифр. Перша російська друкована газета. Реформи календаря. Заснування Академії Наук. Наукові експедиції. Містобудівництво. Архітектура, живопис, гравюра. Зміни в побуті. Взаємодія з західноєвропейською культурою. «Спадок Петра I» очима сучасників та нащадків. Успіхи та невдачі перетворень першої чверті XVIII ст.

Культура II-ої половини XVIII ст. Шкільна реформа. Архітектура, живопис, гравюра.

Структура навчальної дисципліни (2 семестр)

Назви модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	семін.	лаб.	інд.	СР
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Тема 1. Вступ. Предмет та завдання курсу.		1				
Тема 2. Новгородська та Псковська землі		5				
Тема 3. Феодальна роздробленість Русі		6				
Тема 4. Культура Русі періоду феодальної роздробленості		2				
Тема 5. Боротьба народів Русі з іноземними завойовниками		4				
Тема 6. Північно-Східні та Північно-Західні руські землі в XIV-XV ст.		12				
Всього годин	38	30				8
Модуль 2						
Тема 7. Утворення Російської багатонаціональної держави (друга половина XV – початок XVI ст.)		16	16			
Тема 8. Росія в XVI ст.		10				
Тема 9. Російська культура XIV-XVI ст.		8				
Всього годин	58	34	16			8
Всього	96	64	16			16

Структура навчальної дисципліни (3 семестр)

Назви модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	семін.	лаб.	інд.	СР
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Тема 1. Росія наприкінці XVI – на початку XVII ст.		4				
Тема 2. Росія в XVII ст. Початок нового періоду російської історії.		6	6			
Тема 3. Міжнародне становище та зовнішня політика Росії.		6	6			
Тема 4. Культура Росії XVII ст.		2	4			
Всього годин	44	18	16			10
Модуль 2						
Тема 5. Цивілізація Росії XVIII ст. Народження імперії.		2				
Тема 6. Реформи першої чверті XVIII ст. Епоха двірських переворотів.		4				
Тема 7. Селянська війна 1773-1775 рр.		4				
Тема 8. "Золотий вік" дворянської імперії. Внутрішня політика Павла I.		4				
Тема 9. Зовнішня політика Росії в другій половині XVIII ст.		4				
Тема 10. Культура Росії XVIII ст.		2				
Всього годин	28	20				8
Всього	72	38	16			18

3. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

2 семестр (за вибором студентів)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	<p>Тема: Оформлення кріпосного права в Росії *</p> <ul style="list-style-type: none"> - сутність і відмінність термінів і понять "кріпосний стан" і "кріпосне право"; - соціально-економічний розвиток російських земель у XVI-XVII ст.; - юридичне оформлення кріпосницьких відносин у Росії; - Соборне Уложення 1649 р. Завершення юридичного оформлення системи кріпосного права в Росії; - значення утвердження кріпосницьких порядків для подальшого ходу історичного розвитку Росії; - проблема покріпачення селянства у вітчизняній історіографії. 	16
2.	<p>Тема: Державні органи влади і управління в Росії *</p> <ul style="list-style-type: none"> - великокнязівська влада; - ханський ярлик на Велике князівство. Система васалітету; - царська влада; - Боярська Дума; - Земські собори; - становлення і розвиток державного апарату (створення приказів та їх розвиток, місцеві органи управління, колегії). 	16
3.	<p>Тема: Церква в період становлення і розвитку Російської централізованої держави (XIV – I-а чверть XVIII ст.) * **</p> <ul style="list-style-type: none"> - організаційна структура російської православної церкви в XIV–XV ст. - монастирі на Русі, їх види та задачі; - зміни в становищі церкви в умовах встановлення ординського ярма; - економічні основи політичної могутності церкви; феодалізація православної церкви; - активізація політичної діяльності російських митрополитів у XIV–XV ст. та її причини; - нестяжатели й йосифляни; - утворення патріаршества в Росії та його значення; - церковна реформа патріарха Никона; <p>церква і російський абсолютизм у першій чверті XVIII ст.</p>	16

* **Утворення Російської централізованої держави (XIV – початок XVIII ст.):** Методичні вказівки до практичних і семінарських занять для студентів 1 курсу історичного факультету, Уклад. В.М. Духопельников та ін. – Харків: ХНУ, 2000.

** Букридер / Уклад. Т.Л. Степаненко, К.Л. Третьак.

Теми Семінарських занять
3 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	<p style="text-align: center;">Тема: Становлення абсолютної монархії в Росії та її подальша еволюція в період пізнього феодалізму”.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Поняття “абсолютизм”, його форми. - Причини переходу до абсолютної монархії. - Особливості становлення абсолютизму в Росії. - Еволюція соціально-економічного та політичного устрою Росії. <ul style="list-style-type: none"> а) нові явища в господарському розвитку країни (сільське господарство, промисловість, торгівля); б) зміни в соціальній структурі суспільства. Українська старшина – складова частина Російського дворянства; в) посилення влади, прав і привілеїв дворянства. - Царська влада. - Царська влада та церква. - Формування служилої бюрократії в Росії. - Підсумкове заняття. <p style="text-align: center;">Джерела:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Екатерина Дашкова. Записки 1743-1810. – М., 1985. 2. Записки императрицы Екатерины II. – М., 1990. 3. Полное собрание законов Российской империи. 4. Посошков И.Т. Книга о скудости и богатстве. 5. Проезжая по Московии. Россия в мемуарах дипломатов. – М., 1991. 6. Российское законодательство X-XX веков. Т.3-6. – М., 1985. 7. Хрестоматия по истории СССР XVI - XVII вв.- М., 1962. 8. Хрестоматия по истории СССР. XVIII в. – М., 1962. 9. Хрестоматия по истории СССР с древнейших времен до 1861 года. – М., 1987. 10. Хрестоматия по истории СССР. Т.П. – М., 1953. 11. Щербатов М.М. О повреждении нравов в России. – М., 1985. <p style="text-align: center;">Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютизм в России (XVI-XVIII вв.): Сб. статей. – М., 1964. 2. Баггер Ханс. Реформы Петра Великого. – М., 1985. 3. Буганов В.И. Мир истории. XVII век. – М., 1989. 4. Буганов В.И. Петр Великий и его время. – М., 1989. 5. Вопросы генезиса капитализма в России. – М., 1960. 	16

	<ol style="list-style-type: none"> 6. Демидова Н.Ф. Служилая бюрократия в России XVII в. и ее роль в формировании абсолютизма. – М., 1987. 7. Из истории средневековой Европы: Сб. статей. – М., 1957. 8. Ионов И.Н. Российская цивилизация. - М.,1998. - С.136-201. 9. История России. С начала XVIII до конца XIX века. - М.,1998. 10. Ключевский В.О. Курс русской истории. Сочинения. Т.3-5. – М., 1957. 11. Костомаров Н.И. Русская история ... Кн. 3. – М., 1992. 12. Свен оге Кристенсен. История России XVII в. – М., 1989. 13. Очерки русской культуры. XVIII века. -М.,1987. - Ч.2. - С.7-108. 14. Платонов С.Ф. Полный курс лекций по русской истории. 15. Соловьев С.М. История России. Сочинения. Кн.5-12. – М., 1989. 16. Троицкий С.М. Россия в XVIII веке. – М., 1982.– С.5-47. 17. Троицкий С.М. Русский абсолютизм и дворянство в XVIII в.: Формирование бюрократии. – М., 1974. 18. Черепнин Л.В. К вопросу о складывании абсолютной монархии в России (XVI-XVIII вв.). – М., 1968. <p>Підручники з історії Росії, історії СРСР, історії України, історії країн Європи та Америки.</p>	
--	--	--

6. Самостійна робота

Студенту при вивченні додаткових джерел та літератури нараховуються додаткові бали: 1 модуль – 15 балів; 2 модуль – 15 балів.

Історія Росії. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів 1-2 курсів історичного факультету, Уклад. В.М. Духопельников, В.П. Щербина. – Харків: ХНУ, 2008.

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Курсова робота з курсу згідно тематики кафедри.

8. Методи навчання

Лекція, семінари, застосування інформаційних технологій.

9. Методи контролю

Контрольні роботи модулів, співбесіда, іспит.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

2 семестр

Поточне тестування та самостійна робота			Підсумковий семестровий контроль (іспит)	Сума
Модуль 1	Модуль 2	Семінари		
20	20	20	40	100

Примітка: Студент має можливість отримати бонуси до 45 балів (15+15 балів за семестр при усній співбесіді з викладачем з рекомендованих джерел і +15 додаткових балів за семінари).

3 семестр

Поточне тестування та самостійна робота			Підсумковий семестровий контроль (іспит)	Сума
Модуль 1	Модуль 2	Семінари		
20	20	20	40	100

Примітка: Студент має можливість отримати бонуси до 30 (15+15) балів за семестр при усній співбесіді з викладачем з рекомендованих джерел.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
1 – 49	FX	незадовільно	не зараховано

11. Методичне забезпечення

Історична література, карти, слайди, мультимедійне забезпечення, букрідери, методичні рекомендації.

1. История России XII-XVIII вв. Учебное пособие для студентов исторических специальностей высших учебных заведений. – Х.: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2005.
2. Лекции по истории России. Часть 1. (XII-XVI вв.). – Харьков, 2002.
3. История России. Курс лекций. Часть II. – Харьков, 2003.
4. Утворення Російської централізованої держави (XIV – початок XVIII ст.). Методичні вказівки до практичних і семінарських занять для студентів I курсу історичного факультету. – Харків: ХНУ, 2001.
5. Методичні вказівки для студентів I-II курсів історичного факультету з самостійної роботи по курсу історії Росії (дорядянський період).

12. Рекомендована література

Базова

1. Акты социально-экономической истории Северо-Восточной Руси конца XIV – начала XVI в.– М., 1952.– Т.1;– М., 1958.– Т.2.
1. Вернадский В. Г. Русская история: Учебник.– М., 1997.
2. Военские повести Древней Руси. – Л., 1985.
3. Военские повести Древней Руси. – Л., 1985.
4. Духовные и договорные грамоты великих и удельных князей XIV-XV веков, /Под ред. С. В. Бахрушина и Л. В. Черепнина.– М., 1950.
5. Духопельников В.М. История России. Учебное пособие. – Харьков, 2005.
6. Зимин А. А. Реформы Ивана Грозного.– М., 1960.
7. Зимин А.А. Реформы середины XVI ст. – М., 1961.
8. Зимин А.А. Формирование боярской аристократии в России во второй половине XV– первой трети XVI в.– М., 1988.
9. Ионнов И.Н. Российская цивилизация IX – начало XX в. – М., 1998.
- 10.История России с древнейших времен до 60-х годов XIX в. / Отв. ред. Н.И. Павленко. – М., 1996.
- 11.История России с древнейших времен до конца XVII века. / Отв. ред. А.Н. Сахаров, А.П. Новосельцев.– М., 1997.
- 12.История России с начала XVIII до конца XIX века. / Отв. ред. А.Н. Сахаров.– М., 1998.
- 13.Карамзин Н. М. История государства Российского: В 3 кн. – М., 1988.
- 14.Карацуба И.В., Курукин И.В., Соколов Н.П. Выбирая свою историю. "Развилки" на пути России: от рюриковичей до олигархов. – М., 2006.
- 15.Ключевский В. О. Курс русской истории.– М., 1987.– Т. 1-5.
- 16.Князьков С.А. Допетровская Русь. – М., 2005.
- 17.Кобрин В. Б. Власть и собственность в средневековой России.– М., 1985.
- 18.Костомаров Н. И. Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей: В 3 томах. – М., 1995.

19. Макарий (Булгаков) История русской церкви: В 12 книгах. – М., 1996.
20. Милов Л. В. Великорусский пахарь и особенности российского исторического процесса. – М., 1998.
21. Мунчаев М. М., Устинов В. М., Чернобаев А. А. Политическая история российского государства. – М., 1998.
22. Платонов С. Ф. Лекции по русской истории. – М., 1989.
23. Полное собрание русских летописей.
24. Российское законодательство X – XX веков: в 12 томах. – М., 1980–1988. – Т. 2.
25. Россия и мир. Учебная книга по истории. / Ред. А. А. Данилов. – М., 1995. – Ч. 1.
26. Русское православие: вехи истории. / Ред. А. И. Клибанов. – М., 1989.
27. Соловьев С. М. Сочинения: В 18 кн. – М., 1988-1994.
28. Черепнин Л. В. Образование Русского централизованного государства в XIV – XV веках. – М., 1960.

Додаткова

1. Алексеев Ю.Г. Государь Всея Руси. – Новосибирск, 1991.
2. Алексеев Ю.Г. Под знаменем Москвы. – М., 1992.
3. Борисов Н.С. Русская церковь в политической борьбе XIV-XV веков. – М., 1986.
4. Герберштейн Сигизмунд. Записки о Московии. – М., 1988.
5. Горсей Джером. Записки о России XVI – начала XVII в. – М., 1990.
6. Гумилев Л. Конец и вновь начало. – М., 2001.
7. Гумилев Л. От Руси до России. – М., 2000.
8. Зезина М.Р., Кошман Л.В., Шульгин В.С. История русской культуры. – М., 1990.
9. Зимин А.А. В канун грозных потрясений. – М., 1986.
10. Зимин А.А. Витязь на Распутье. – М., 1991.
11. Зимин А.А. Россия на рубеже XV-XVI столетий. – М., 1982.
12. Зимин А.А. Формирование боярской аристократии в России во второй половине XV – первой трети XVI в. – М., 1988.
13. История русской литературы X-XVII веков. – М., 1980.
14. Кобрин В.Б. Власть и собственность в средневековой России. – М., 1985.
15. Муравьев А.В., Сахаров А.М. Очерки истории русской культуры. – М., 1984.
16. Никольский Н.М. История русской церкви. – М., 1983.
17. Олеарий Адам. Описание путешествия в Московию. – Смоленск., 2003.
18. Русское православие: вехи истории. – М., 1989.
19. Скрынников Р.Г. Иван Грозный. – М., 1980.
20. Скрынников Р.Г. Царство террора. – СПб., 1992.
21. Финнел Джон. Кризис средневековой Руси. 1200-1304. – М., 1989.

Подробный список литературы имеется к каждому параграфу в учебном пособии: Духопельников В.М. История России. XII – XVIII вв. – Х.: ХНУ им. В.Н. Каразина, 2005.

13. Інформаційні ресурси

Телевізор, DVD-проектор, діапроектор, CD, DVD, кінофільми.

14. Тематика курсових, бакалаврських та магістерських робіт

Курсові роботи

1. Соціально-економічний та політичний устрій Новгороду в XII-XIV ст.
2. Відображення в літературі XIII-XV ст. боротьби російського народу з монголо-татарами.
3. Феодальне господарство та кріпосницька експлуатація населення Русі в XIII-XV ст. (за грамотою митрополита Кіпріяна 1391 р. та за «Псковською судною грамотою»).
4. Початок об'єднання Північно-Східної Русі з центром Москва (XIV ст.).
5. Приєднання Новгороду до Російської централізованої держави.
6. Приєднання Пскова до Російської централізованої держави.
7. Політичне об'єднання російських земель наприкінці XIV-XV ст.
8. Перетворення Москви в центр централізованої держави.
9. Куликовська битва та її історичне значення.
10. Остаточне скасування ординського іга.
11. Феодальна війна II-ї чверті XV ст.
12. Церква в процесі створення централізованої держави.
13. Адміністративна система управління в Російській централізованій державі в II-й пол. XV – поч. XVI ст.
14. Реформи 50-х рр. XVI ст. та створення станово-представницьких установ на місцях.
15. Розвиток кріпосної залежності селян на Русі наприкінці XV-XVI ст. «Юр'єв день» та «Заповідні літа».
16. Розвиток феодального господарства та кріпосна експлуатація населення Русі у XV ст. (за грамотами XV ст. та за «Судебниками» 1497 і 1550 рр.).
17. Основні соціально-залежні групи селян на Русі в XV-XVI ст.
18. Селянське питання в Росії в публіцистиці.
19. Особливості розвитку церковно-монастирського землеволодіння на Русі у XIV-XVI ст.
20. Ремесло та торгівля в другій половині XV ст.
21. Єретичні рухи наприкінці XIV-XV ст.
22. Йосифляни та нестяжателі, характер і мета цих рухів.
23. Зовнішня політика Російської централізованої держави на Сході в II-й пол. XV - XVI ст.
24. Ідея самодержавства в листах Івана Грозного.
25. Опричнина Івана Грозного.
26. Міські повстання в XVI ст.
27. Громадська думка в XVI ст.
28. Іван Пересветов – ідеолог російського дворянства.

29. Селянська війна в Російській державі на початку XVII ст.
30. Посилення кріпосного права в Росії в середині XVII ст. (за «Соборним кодексом» 1649 р.).
31. Становище основних груп населення в Російській державі (за «Соборним кодексом» 1649 р.).
32. Суд і судочинство в Російській державі (за «Соборним кодексом» 1649 р.).
33. Міські повстання середини XVII ст.
34. Перетворення Росії на абсолютну монархію.
35. Церковний розкол та його соціальна сутність.
36. Селянська війна під приводом Степана Разіна.
37. Виникнення Всеросійського ринку.
38. Виникнення мануфактури в Росії.
39. Економічна політика самодержавства в першій чверті XVIII ст.
40. Соціальна структура суспільства в першій чверті XVIII ст. та соціальна боротьба в Росії.
41. Боротьба Петра I з реакційною опозицією.
42. Адміністративна система управління містами в I-й чверті XVIII ст.
43. Реформи місцевого управління першої чверті XVIII ст.
44. Право і суд в I-й чверті XVIII ст.
45. «Табель про ранги» та його значення.
46. Указ про єдиноспадкування та його вплив на консолідацію дворянства.
47. Реформа церковного управління в першій чверті XVIII ст.
48. Російська торгівля в першій чверті XVIII ст.
49. Казенні мануфактури та особливості їх розвитку в Росії.
50. Становище купецтва в Росії на початку XVIII ст.
51. Селянська війна під керівництвом К.Булавіна.
52. Петро I як дипломат.
53. І.Т. Посошков – ідеолог російського купецтва (за книгою І.Т. Посошкова «Книга про бідність та багатство»).
54. Економічні та соціально-політичні погляди І.Т.Посошкова (за книгою І.Т. Посошкова «Книга про бідність та багатство»).
55. Розвиток суспільно-політичної думки в Росії в I-й чверті XVIII ст.
56. Школа та освіта в XVII – першій половині XVIII ст.
57. Література в XVII - першій половині XVIII ст.
58. Наука XVII - першої половини XVIII ст.
59. Зодчество XVII – першої половини XVIII ст.
60. Мистецтво XVII – першої половини XVIII ст.
61. Громадська думка в XVII ст.
62. Перетворення в побуті в XVII ст.
63. Становище холопів в Російській державі XV – поч.XVII ст.
64. Боярська дума в Росії (наприкінці XV-XVI ст.).
65. Розвиток приказної системи та діяльність окремих приказів.
66. Церковні діячі Росії та їх роль в становленні та розвитку держави. (Сергій Радонежський; Митрополит Олексій; Митрополит Фотій; Митрополит Макарій; Патріарх Гермоген).

67. Розвиток купецьких мануфактур в II-пол. XVIII ст.
68. «Вільне економічне товариство».
69. Історія створення професійного театру в Росії.
70. Розвиток громадсько-політичної думки в II-пол. XVIII ст.
71. Перший російський революціонер-республіканець О.М. Радіщев.
72. Російські просвітителі кінця XVII – поч. XIX ст.
73. Східне питання в зовнішній політиці Росії другої половини XVIII ст.

Приблизна тематика бакалаврських та магістерських робіт *

1. Демократичні традиції в політичному устрої Новгородської республіки в XII-XIII ст.
2. Староруське паломництво XI-XV ст.
3. Православна церква в системі Староруської держави наприкінці X – середині XIII ст.
4. Російсько-американські відношення (1732-1867 рр.).
5. Розвиток російської дипломатії в XVI-XVII ст.
6. Початок освоєння Сибіру (II половина XVI ст.).
7. Становлення православної церкви на Харківщині. II пол. XVII – XVIII ст.
8. Участь Росії в Семирічній війні (1756-1763 рр.).
9. Російське воєнне мистецтво другої половини XVIII ст.
10. Воєнна та державна діяльність О.Д.Меншикова
11. Російська дипломатія в I чверті XVIII ст.
12. Російсько-турецькі відносини в першій половині XVIII ст.
13. Реформа адміністративного управління в Росії першої чверті XVIII ст.
14. Втечі селян у Росії в I третині XVIII ст.
15. Російське місто кінця XV-XVI ст. за записками іноземців.
16. Ідеологічні уявлення племен лісостепової смуги південно-східної Європи в II-V ст. н.е.
17. Еволюція збройних сил Північної Русі в XIII-XVI ст.
18. І.І. Шувалов - діяч російського просвітництва (початок 50-х - початок 60-х рр. XVIII ст.).
19. Наукова та просвітницька діяльність М.В. Ломоносова (1741-1765 рр.).
20. Сибір наприкінці XVI – на початку XVII ст.
21. Куликовська битва та її історичне значення.
22. Устрій вотчинного господарства Росії в XVII ст.
23. Стан державних селян Росії в XVIII ст.
24. Повалення ординського іга.
25. Оформлення кріпосного права в Росії (до. XV – I пол. XVII ст.).

* Темі бакалаврських та магістерських робіт обираються та узгоджуються студентом з науковим керівником та затверджуються на засіданні кафедри.